

Gesloopt of rommelschuur: het lot van veel setterhokken

- **Project moet waarde van pootaardappelbewaarplassen onder de aandacht brengen**

.....
Anja Mast

Leeuwarden | Het zijn vergeten bijgebouwen: de glazen poterbewaarplassen op de erven van aardappelteelers in de Friese bouwhoek. Van de enkele honderden exemplaren die hier tussen 1920 en 1955 zijn gebouwd is inmiddels 80 procent gesloopt. De bewaarplassen die er nog staan doen nu meestal dienst als rommelhok of tuinhuisje. Afron, de Friese vereniging voor historische landbouw, doet samen met het Fries Landbouwmuseum in Earnewâld en de Boerderijstichting Fryslân onderzoek naar dit agrarisch erfgoed.

Gerrit Herrema, vrijwilliger bij het museum en lid van de Afron, fotografeerde en beschreef in de afgelopen twee jaar ongeveer veertig nog bestaande poterbewaarplassen in Fryslân. Sinds hij ze vastlegde zijn er alweer vier gesloopt. Herrema: „Het

gros van de eigenaren heeft geen idee waarvoor deze hokken vroeger gebruikt werden. Ze hebben hun tijd gehad. Architectonisch gezien zijn ze niet interessant, maar historisch gezien wel. Ze hadden een functie en die functie is verdwenen.”

Poterbewaarplassen (ook wel broeihokken, poaterhokken of setterhokken genoemd) van dubbel draadglas kwamen in de jaren twintig in zwang. Dat ze van glas waren had een reden. Veel en gelijkmatig zonlicht remt de spruitvorming. Door daarnaast goed te ventileren kon de temperatuur laag worden gehouden; ook dat remt de kieming. Het resultaat: een pootaardappel met korte, maar stevige spruiten die niet gauw beschadigen. Bij het poten gaf dat een voorsprong ten opzichte van pootaardappels die niet in een glazen hok werden bewaard.

Volgens Herrema zijn de glazen hokken daarmee een belangrijke stap geweest in de ontwikkeling van de pootaardappelteelt. In de jaren zestig verloren deze poterbewaarplassen echter hun functie. Grotere, met ventilatoren gekoelde opslag-

loodsen, kwamen ervoor in de plaats. „De landbouw moderniseert voortdurend, waardoor bepaalde bijgebouwen en werktuigen niet meer nodig zijn. Dat is een heel normale ontwikkeling. Het Landbouwmuseum ziet het als taak deze ontwikkelingen vast te leggen en onder de aandacht te brengen van het publiek.”

Onderdeel van het onderzoeksproject is de uitgifte van een boek over de poterbewaarplassen, later dit jaar. In het Landbouwmuseum wordt een expositie voorbereid over agrarisch erfgoed, waarin het setterhok een belangrijke plaats inneemt. Ook komen er in het najaar lezingen over agrarische bijgebouwen die hun functie verloren. Hiervoor krijgen de Afron, het museum en Boerderijstichting samen ruim 2800 euro subsidie uit het Iepen Mienskipsfûns van de provincie Fryslân.

Bouwvergunning uit 1927

Over de poaterhokken is tot nog toe weinig geschreven, constateerde Herrema tijdens archiefonderzoek. Hij plees de bouwvergunningen na voor zo'n tweehonderd bewaarplassen in

Een glazen poterbewaarplassen in Oudebildtziel. Dit exemplaar is in maart dit jaar gesloopt. Foto: Gerrit Herrema

Fryslân. De oudste vergunning is van 1927. Hij ontdekte ook dat in de zuidoosthoek van Fryslân (in 1941 en 1942) een zevental poterplaatzen coöperatief is gebouwd, voor gezamenlijk gebruik door kleine boeren in die regio.

De Afron zou graag zien dat enkele Friese poterbewaarplassen worden behouden voor sloop. Of dat mogelijk is wordt uitgezocht met de Boerderijstichting, die zich inzet voor behoud van monumentale boerde-

rijen en bijgebouwen. Herrema: „Voor de monumentenstatus zullen deze hokken wel nooit in aanmerking komen, maar het zou toch mooi zijn als er enkele van bewaard blijven.”